

Hebrew Abstract

כתיבה אקדמית היא מיומנות אוריינית המהווה אחת מהדרכים המרכזיות לעיבוד מידע, תיהולוכו וארגונו והיא אחת המיומנויות האורייניות המופשטות והמורכבות ביותר עבור תלמידים וסטודנטים, בכל שנות הלימוד (Arfe, 2014). מטרת המחקר הנוכחי היא בדיקת תרומת תכנית התערבות על תוצרי כתיבה אקדמית ברמת המיקרו והמאקרו בקרב בוגרים עם מוגבלות שכלית קלה ($I.Q.=66-72$) הלומדים לתואר ראשון במסגרת פרויקט "עוצמות" - שילוב אקדמי בן 3 שלבים לבוגרים עם מוגבלות שכלית (מ"ש) בפקולטה לחינוך באוניברסיטת בר אילן בישראל.

במחקרים על פיתוח יכולות כתיבה של בוגרים עם מ"ש ($CA = 18-20$) נמצא כי כאשר נעשה תהליך ובו נלמדות אסטרטגיות כתיבה וניתנת הדרכה מפורשת ושיטתית לצד משוב מידי והזדמנויות לכתיבה – ניתן לשפר את מיומנויות ותוצרי ההבעה בכתב של בוגרים עם מ"ש (Woods-Groves et al., 2018, Pennington et al., 2014). אולם, מחקרים אלה התמקדו בשיפור בכתיבה שימושית-יומיומית (כמכתב, הודעות טקסט) ולא בכתיבה אקדמית.

בהעדר מחקרים המתייחסים לבדיקת תוצרי כתיבה אקדמית של בוגרים עם מ"ש ובהעדר מחוונים ייעודיים לניתוח תוצרי הכתיבה (Pennington et al., 2020), בחרנו במחקר הנוכחי להשתמש בניתוח תוצרי הכתיבה על פי מדדי מיקרו ומאקרו (Microstructure & Macrostructure) המשמשים לרוב לניתוח נרטיבים בעל פה של סיפורי חיים או סיפורים בתמונות בקרב אוכלוסיה עם התפתחות תקינה ועם מ"ש (Barton-Hulsey et al., 2017). רכיבי מיקרו מתייחסים לרכיבים הדקדוקיים של הטקסט (Martzoukou et al., 2020). רכיבי מאקרו מתייחסים למבנה הטקסט בכללותו ולמידע המועבר באמצעותו (Altman et al., 2016).

שיטה: משתתפים: שישה סטודנטים ($MCA=30.43, SD=5.38$) עם מוגבלות שכלית ($MIQ=69.17, SD=2.56$) הלומדים לתואר ראשון במדעי החברה במסגרת פרויקט "עוצמות" באוניברסיטת בר אילן (Lifshitz, 2020).

כלים: כלי התערבות: לשם ביצוע המחקר נבנתה תכנית התערבות ייחודית המבוססת של מודל הכתיבה של קנוו' והייס (Chenoweth & Hayes 2003). התכנית הועברה לאורך 16 מפגשים בני 90 דקות כל אחד. בתום תכנית ההתערבות היא הועברה פעם נוספת, על פי עקרונות הוראת כתיבה באופן ספירלי (Troia, 2014, 2016). תוצרי הכתיבה נותחו 5 פעמים לאורך התהליך (Time1-5).

כלי הערכה: תוצרי הכתיבה נותחו על פי מדדי מיקרו המשקפים בעיקר את היכולת הלשונית מיקרו (מספר כולל של מילים, פסקאות ומשפטים, מספר מילים בפסקה, עושר לשוני, מילות תואר ומורכבות תחבירית), ומדדי מאקרו המשקפים בעיקר את ההבנה והידע הבאים לידי ביטוי במסר המועבר (קשר לוקאלי, קשר גלובאלי, מורכבות מבנה פסקה וטקסט) (Altman et al., 2016).

ממצאים: ניתוח ANOVA חד-כיווניות מצביעים על עליה בין Time 1 ל Time 5 ב 6 מתוך 7 מדדי מיקרו, ו-4 מתוך 4 מדדי מאקרו.

מסקנות: הממצאים מראים כי תכנית התערבות ספירלית ארוכת טווח יעילה בשיפור מיומנות הכתיבה האקדמית הדורשת מעורבות קוגניטיבית גבוהה ולפיתוח חשיבה טרנסצנדנטית בקרב בוגרים עם מ"ש. הממצאים מוסברים על בסיס תיאוריית כושר ההשתנות הקוגניטיבית מבנית (Structural Cognitive Modifiability) (Feuerstein, 2003) ותיאוריית הגיל המפצה (Compensatory Trajectory - CT) (Lifshitz, 2015; 2020) לפיה לגיל הכרונוולוגי תרומה להתפתחות הכישורים הקוגניטיביים מעבר לגיל השכלי. הבשלות וניסיון החיים תורמים לרמת ההבנה והמסר של הבוגרים המתבטאת במדדי מאקרו ובמדדי מיקרו של בוגרים.

